

Mate Šimundić

Maribor

OBLIK I ZNAČENJE STANOVITIH OSOBNIH IMENA U »POVIJESTI GRADA TROGIRA« PAVLA ANDREISA

U izdanju Čakavskog sabora u Splitu objavljeno je naslovljeno djelo u prijevodu Vladimira Rismonda. Budući da su u njemu obuhvaćena tisućljetna razdoblja, od postanka grada Trogira do XVII. stoljeća, to je naravski približeno mnoštvo osobnih imena i prezimena poznatih povijesnih ličnosti, manje znanih te onih koji su uopće prvi put spomenuti, da bi kasnije uronili u povijesnu tamu. Pored ostaloga objavljivanjem Andreisova djela obogaćeno je hrvatsko imenarstvo većim brojem imena. Pa i ne samo hrvatsko! Više njih već i na prvi pogled privlače pozornost s jezičnoga stanovišta, točnije s imenarskoga (antroponimijskoga). Kako *Povijest grada Trogira* ne bijaše prije prevedena, to je ostala izvan dosega znanstvena korištenja, stoga osobna imena i prezimena kao jezični podaci nijesu ušla u Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika JAZU (obično poznata pod nazivom Akademijin rječnik). Koliko god je moguće, želio bih donekle nadoknaditi ovaj nedostatak i predstaviti pregršt osobnih imena nađenih u Andreisovu djelu. Na prvome mjestu ukazat ću na nepoznata imena, na takva koja u nas do sada nijesu bila zabilježena nigdje drugdje. Bez obzira jesu li osnovna ili izvedena.

Čitanje pokojih hrvatskih imena nije jedostavan posao. Naime, u pravilu uzevši, starohrvatska su imena bilježena pismenima klasične latinice, zatim im je Andreis davao talijanski oblik, onda ih je prevoditelj vraćao u suvremeni hrvatski. Kakve su tu morale nastajati teškoće, navest ću da je prema 13 praslavenskih odnosno starohrvatskih samoglasnika stajalo latinskih manje od polovicu, tj. svega 6. U klasičnoj latinici nema ni jednog slova koje danas nosi kakav dijakritički znak. Dakako, nijesu postojala nikakva transkripcijska pravila! I tu je neizostavno moralo doći do pometnji. A kako su se provodile pokoje glasovne promjene, današnjemu se čitaču i one isprečuju na putu. Zbog svega navedenoga i nespomenutoga još dugo će čitanje kojih imena biti kamenom spoticanja. Premda je za ovaj posao, inače veoma mukotrpan, potrebna dublja jezikoslovna sprema, poglavito etimologijska, ističem kako ga je prevoditelj uspješno obavio u najviše slučajeva. Da je, na sreću, hotio biti

malo slobodnijim, izbjegao bi barem neke očitije nezgrapnosti. Stoga ću osim spomenutih imena izložiti i takva što su inače i drugdje zapisana, ali ovdje nijesu točno pročitana. Sastavnim je dijelom toga i predočenje značenja svakog imena; tvrdnje ću potkrijepiti usporednim primjerima iz drugih slavenskih jezika. Dokazom su također i domaća prezimena izvedena od takvih imena.

Evo po redu tih imena:

BARTUL. — U našim je južnim krajevima oblik Bartul, u sjevernim je Bartol. U *Povijesti grada Trogira* zabilježen je Bartul Gielisco (str. 261, 264, 272.) i Bartul Zborovac (264). I dobro je što se prevoditelj odlučio za oblik Bartul, a ne »književni« Bartol. Oba pak dolaze od tal. Bartolo, što je zapravo skraćena imena Bartolomeo. Uzgred rečeno, ovdje je spomenut i Bartolomej Michieli. Bartolomej biva od tal. Bartholomaeus < grč. Bartholomaïos < aram. bar Tolmáý — Tolmajev sin. Složen je od bar — sin i prijevoda talmáý, tolmáý (pretvorene u osobno ime) — hrabar, srčan.

BIRE. — Bit će da greškom stoji Bire Grgurov (125.), jer u Indeksu osobnih imena prevoditelj do njega stavlja upitnik, opravdano sumnjajući u postojanje datog imena. Prema žen. Bira mogao bi stajati muš. parnjak, no zna li se da je Bira skrać. od Birgita, onda je isključen muški oblik. Samoglasnik *i* stoji greškom mjesto *a*, pa je pravi oblik BARE. Bare je skraćen od Bartul i njegove izvedenice Bariša.

O značenju v. Bartul.

BITKULA. — Spominje se u svezi s gradnjom crkve Sv. Barbare u trogirskoj okolici. Stoji: »Za nju se kaže (tj. crkvu — primj. M. Š.) da ju je utemeljila Bitkula, sestra blaženog Augustina Kažotića (350.). Osim ove drugdje više nije niti jedne potvrde za ime Bitkulu. Kako je vremenski određena življenjem blaženog Augustina Kažotića, onda je relativno mlađe ime. Što se tiče njezine etimologije, nudi se im. bitka i suf. morfem -ula. No treba ovo uzeti oprezno. Ne bi se mogao isključiti ni onomatopejski glag. bitkati, od kojega su izvedene im. bitkavac i bitkavica što označuju pticu zebu.

BLAZIJ/BLAŽ. — opaža se nesuglasje u pisanju ovih dvaju imena s obzirom na vrijeme kada su zabilježena. Stoje podaci: »Početkom godine 1409. odaslao je poslanike kavalira Blazija, (sina) Andrije Marinova, Donata Augustinova Kažotića i Andriju de Cega« (143.). Zatim: »Prapatnica je selo koje sa svim njegovim jurisdikcijama godine 1243. dao Bela, ugarski kralj, knezu Marinu, (sinu) Blaža Crnote, iz obitelji koja se sada zove d'Andreis« (308.).

Dakle, po dobnome slijedu najprije Blaž, potom Blazij. Obratno bi moglo stati, ovako pak ne. Izvoran je oblik lat. Blasius — koji je mucav, koji je tepav. Postao je od prid. blaesius — mucav, tepav, šušlav. U nas je najstariji oblik Blazij, kasnije Blažij posredstvom venecijskog izgovora. Od njega pak skraćena Blaž. Prema tome bilo bi sretnije da je u prvome primjeru Blaž mjesto Blazij.

S obzirom na kretanje datog imena na našem prostoru dodajem kako je Blasius ušao u grčki jezik gdje je Blásios. Iz srednjogrčkoga primljen je na istoku kao Vlasij. Odavde Vlaho. Glas *h* namjesto *s* došao je prema duh

-- dusi, orah — orasi. Od imena Vlaho i dalje Vlako prijelaskom h > k stvorena su primorska prezimena Vlahov, Vlahović, Vlašić te Vlak, Vlakanić, Vlakanić, Vlakić, Vlaković i dr.

BUNAVA. — U Akademijinu rječniku navedeno je samo ime Bun s dodatkom da je potvrđeno u XIV. i XV. stoljeću. O njegovu se značenju kaže: »moglo bi biti rumunsko bun, dobar, ali kako ima Bunislav, moglo je postati od toga.« U *Povijesti grada Trogira* biva slijedeće: »Petrovo potomstvo, koje također predstavlja Bunava i Jakopina, donosi posjed od šest karata u obitelji Gaudenzio, drugih šest u (obitelji) Kažotić« (314.).

Osobno ime Bunava stvoreno je od kor. morfema bun- i sufiksa -ava, poput imena Katava, Milava, Radava i dr. Akademijin rječnik ponuduje dva značenja kor. morfema bun-, rumunjsko i naše. I na prvi su mah oba uvjerljiva i moguća, međutim napredak našega imenarstva bez suzdržavanja omogućuje odbaciti njegovo možebitno rumunjsko podrijetlo. Bunava je postala od odmilice (hipokoristika) Buna, ova pak kraćenjem od Bunislava. Bunislava je složena od imper. *buni*, buniti i im. slava.

Osim starog imena Bun bijahu još Buniša i Bunoje.

Petar Skok (Etimologijski rječnik, I.) ostaje pri rumunjskom podrijetlu imena Bunislav. Otvoreno valja reći kako slavensko imenarstvo nije njegova dobra strana. Romanizme je vidio tamo gdje im nije bilo ni traga.

BUNDIMIR. — Kako izlaže P. Andreis na 20. stranici svoje *Povijesti grada Trogira*, Bundimir bijaše hrvatskim vladarem u Dalmaciji možda u VI. ili VII. stoljeću. Ne ulazeći u vjerodostojnost sama podatka, osvjetlit ću ime s etimologijskoga gledišta. Tada i sve do XII. stoljeća ime je glasilo Będimirǫ.* Latiničkim bi se pismenina zapisalo Budimir, ne pak Bundimir. Uzme li se u obzir vrijeme njegova bilježenja i da ga je najvjerojatnije zapisao koji Roman, onda je zaista odstupanje maleno.

Będimirǫ je složen od imper. *będi*, byti (esse) i im. mirǫ. F. Sławski tvrdi kako je glag. byti prvotno značio »klijati, dozrijevati«, kasnije pak »postajati, biti« (Słownik etymologiczny języka polskiego, z. 1.). Tako bi Będimirǫ označivao onoga »koji dozrijeva u miru.«

Imperativ glag. byti nalazi se u starome slov. imenu Bodigoj (zabilježenu u IX. ili X. st.), također u poljskim imenima Będz(i)ciech, Będzimir, Będzimysł, u polap. Bandegast, Bandemer. Korijenski je morfem będǫ, byti drugim članom slov. imena Prsnoboda (zapisanu na Čedadskom evanđelju, jednako kao i Bodigoj, između VIII. i X. st.). F. Bezljaj (Eseji, 163.) slovenski toponim Tihaboj izvodi od Tichobęd-jǫ.

Napominjem da je naše ime Będimirǫ nakon zamjene ǫ > u dalo Budimir. Budući da su od starine imena Budimir, Budislav i Budigoj u kojih je prvi član imper. *budi*, buditi, to se novodobijeni Budimir < Będimirǫ fonemski potpuno izjednačio s već postojećim Budimirom. I time se izgubio.

* Nazalni vokal vrijednosti *on* u tekstu pod ovom natuknicom i pod natuknicama DABRO, KRESIMIR i MUTIMIR otisnut je kao ǫ.

DABRO. — Andreis piše: »... bila je postignuta od kralja nova povlastica koje je bio pristav i izvršilac« godine 1216. Dabro, knez oporski« (32.). Zatim: »Nema uspomene o osnivanju Sv. Petra, utemeljenje Sv. Dujma vidi se iz dokumenta od 1064, sastavljenog u prisustvu biskupa Sv. Ivana, kojim Staligat, Juraj, Tridul, Dabro, Sepelat, Kalafat i Vitača sebi rezerviraju nad njima prava juspatronata koje njima kao utemeljiteljima pripada« (378.). Dalje, na str. 45. piše kako je neki Grgur usmratio Splićanima Dabra Bulpicellu.

Dabro je dakle spomenut tri puta. Jedan je nositelj datog imena živio u XI. stoljeću, dva u XIII. Nema mjesta sumnji da je ime postalo pisarskom greškom od Dobro. Ostaje zaključiti kako je ime Dabro nastalo od imenice dobar. Spada dakle među osobna imena životinjskoga podrijetla. Datoga imena nema u Akademijinu rječniku, što će reći da u nas nije nigdje zapisano, osim u *Povijesti grada Trogira*. Radi jasnoće pripominjem kako je među najstarijim slavenskim osobnim imenima bilo više životinjskih, npr. Вукъ, Гољѣвъ, Кокотъ, Медвѣдъ, Собољъ, Соколъ, Совина, Влѣкъ, Вранъ, Туръ, Заяць, Звѣръ i sl. Nije izostalo ni Bobrъ, izvoran oblik naše imenice dobar (* < babar).

Razvojem bobrъ > dobar nastupila je istoznačnost s iskonskom (i opće-slavenskom) imenicom dabar u značenju »udubina, ždrijelo.« Od nje je stvoreno više horonima u Bosni i Hercegovini. No osobno ime Dabro nije s njome ni u kakvoj svezi.

DESA. — U *Povijesti grada Trogira* ime se Desa spominje desetak puta, dvaput i kao prezime (npr. Desa Jakovljević, Desa Amblazijević, Desa Lucić, ali Lucijan Desa, Ivan Desa). Bez obzira na imensko i prezimensko značenje Desa najprije bijaše imenom. Skraćeno je od Desimir, Desislav, Desivoj, u kojih je prvi dio imper. *desi*, desiti se.

Na str. 75. naveden je Andrija Desin. Ovo je posvojni prid. od Desa.

GAUDIJ. — Gaudije Stokim dolazi uz braću Petraku i Stjepana Cege (v. Petraka). U nas je ovo ime posvjedočeno među starijim imenima u Splitu. Stvoreno je od lat. gaudere — veseliti se, radovati se.

GRUBELA. — O njoj piše slijedeće: »U gradu Trogiru 23. studenoga 1386. pobunivši se puk, protjera pučkim nasrtajem svoga kneza, koji je bio Pavao di Paolo iz Zadra, jer on nije mogao postići onu službu budući da je bio srođen s obitelji Cega po ženi Grubeli iz onog roda, što je bilo po svim zakonima zabranjeno« (19.).

Ovo je jedina izravna potvrda imena Grubela. Da je dotični oblik ranije bio rašireniji, svjedoče prezimena Grubelić i Grubelija izvedena od njega. Ime je postalo od prid. grub/gruba i donedavno je bilo zaštitnim (profilaktičkim). Od njega su još Gruba/Grube i Grubana. Muška su brojnija: Grubac, Grubač, Grubak, Gruban, Grubanac, Grubenja, Grubeta, Gruboje, Grupko. Također su bogata i prezimena, npr.: Grubačević, Grubaković, Grubanović, Grubar, Grubašević, Grubelnik, Grubešić i dr.

U naše se vrijeme nadijevaju još samo Gruban i Grubana, no veoma rijetko. Češće su njihove izvedenice Gruja i Grujo. Od njih su prezimena: Grujić, Grujica, Grujičić, Grujičin, Grujić, Grujik, Grujin i dr.

INOCENTIJE. — U *Povijesti grada Trogira* spomenuta su četiri njegova nositelja (42, 195, 271, 341.) i uvijek je ovako napisano. Bilo da su pisani talijanski Innocente, Innocenzo ili pak latinskim izvornikom Innocentius —

koji je pošten, valja kazati da su u nas udomaćeni oblici Inocencij(e) i Inocentij(e).

IZEP. — Potvrđuje se u dijelu rečenice: »...da ne bi poginule pri ratnim nesrećama također od pretvrdih jada gladi, bili su odaslani iz grada generalu Foscolu Pavao Andreis i Izep Baselli (kao) poslanici...« (286.). Izep je Baselli živio u Trogiru u sredini XVII. stoljeća. Dosada je ovaj podatak najizravnije svjedočanstvo postojanja dotičnog imena. Svi su izgledi da se izgovaralo Ižep, kako ga označuje današnje varaždinsko prezime Ižep. Veoma je vjerojatno da je spomenuto prezime najprije bilo osobnim imenom.

Ižep/Ižop jest vonjava biljka nazvana lat. *hyssopus officinalis*. U češkome je isop, ruski issop. Vojin je Gligić (v. Etimološki botanički rječnik) izvodi od grč. *hys* — svinja i *ops* — lice, što na prvi mah djeluje uvjerljivo. Lat. *hyssopus*, *hyssopus* biva od grč. *hyssops*, međutim ovaj od hebrejskoga *ēzōbh*. Hebrejski se izvornik može potvrditi nazivima u srodnim jezicima. Tako je babil. *zupu*, arap. *zūfā*, sir. *zuphā*, etiop. *azobh*.

JANIJ/JANIJE. — Ni ovo ime u nas nije nigdje drugdje zabilježeno, a nema ga ni u talijanskom imenarstvu. U *Povijesti grada Trogira* stoji u rečenici: »U Trogiru su se nastavljala utvrđivanja što se više moglo, i 21. ovog mjeseca bio je razvaljen kameni most sa strane kopna po nacrtu inženjera Jania Ciula« (269.). Dogodilo se ovo u XVII. stoljeću. — U Indeksu osobnih imena, na koncu knjige, stoji: *Ciulo Janije*. Stoga mi je isti oblik prihvatljiviji negoli *Janio*, kako možda piše u izvorniku.

Janij/Janije (tal. *Janio*) dolazi od lat. *Ianus* — rim bog sunca i svjetla. Izvorno pak znači: prolaz, vrata, svod.

JEROLIM. — Ukupno je spomenuto 13 nositelja naslovljenog imena u *Povijesti grada Trogira*. Bilo da su sva ili barem pojedina pisana tal. *Gerolamo/Girolamo* ili hrvatski *Jerolim*, ime je samo po sebi vrijedno pažnje. Na hrvatskome se tlu naime susreću njegove dvije inačice: na sjeveru *Jeronim*, na jugu *Jerolim*. K nama je prispjelo iz latinskoga gdje je *Hieronimus*, ovaj od grč. *Hierōnymos* — onaj koji je sveta imena. Sastavljeno je od prid. *hierós* — svet, božanski i dij. imenice *ónyma* — ime. Većina leksikografa donosi im. *ónoma* — ime, ali pritom ne govore o mogućoj promjeni o > y.

S obzirom na značaj Sv. Jeronima u katoličkoj crkvi i naročito u našim stranama, nije slučajno što je ovo ime često u Hrvata. Jasno je da je fonem n > l te je tako nastao *Jerolim*. Kako je to provedeno na primorskom pojasu, bit će da su na promjenu djelovali tal. oblici *Gerolamo/Gerolimo*.

Prevoditelj nije ni malo pogriješio što se svagdje opredijelio za oblik *Jerolim*, jer se isti bez iznimke čuje na južnome prostoru, kamo pripada i Trogir.

KABRIJAN. — Spominje se u odlomku rečenice: »...i 9. kolovoza bio je izabran za ekonomu tih prihoda Kabrijan Buble, da bi ih mogao držati do biskupova povratka...« (68.). *Kabrijan Buble* živio je u Trogiru u prvim desetljećima XIV. stoljeća. I ovo je jedina naša potvrda dotičnog imena. Tal.-ven. predložak mogao je biti *Cabrian(o)* < tal. *Capriano* — stanovnik otoka *Caprija*, *Kapranin*. Naziv *Capri* dolazi od lat. *capra* — koza.

KAZOTO. — Spominje se u slijedećim rečenicama: »... poslala kao poslanike Kazota Nikolina i Josipa Stjepanova da bi onaj plijen bio vraćen« (74.). Poslije raznih uspjeha grad Chioggia je bio zaskočen od Đenovljana, pri čijem se zauzeću našla također i trogirski galija, na kojoj je, kao soprakomit, zapovijedao Kazoto Kažotić, plemić onoga Vijeća« (114.). Premda su obojica živjela u XIV. st., nema sumnje da su u pitanju dvije osobe. Uostalom ovo potvrđuju i njihova prezimena: Nikolin i Kažotić.

U Akademijinu rječniku stoji da je trogirsko prezime Kažotić postalo od tal. Casotti. Dakako, osobno ime Kazoto nije natuknuto. Budući da u talijanskom imenarstvu nema imena Casotto, moguće je pretpostaviti da je stvoreno na našem tlu, i to gotovo sigurno prema prezimenu Casotti. Tal. casotto znači »daščara; stražarnica; kabinet«, izved. je od casa — kuća, dom.

KRESIMIR/KREŠIMIR. — O etimologiji datoga imena pisao sam u članku »Stvarni oblici i značenje nekoliko starohrvatskih osobnih imena« (Onomastica XXII., 1977, Kraków), stoga mi za ovu prigodu ostaje u osnovi ponoviti rečeno. Zanimljivo je kako povjesničar P. Andreis svega jednom donosi ime poznatog hrvatskog kralja, i to uzgredice. Evo kako: »Bio se našao u Trogiru Suronja, brat Krešimira ili Mutimira, kralja Hrvatske, da bi izbjegao bratskim pragonima« (24.).

U hrvatskoj se historiografiji XIX. st. kraljevo ime pisalo KRESIMIR IV., u naše doba gotovo uvijek KREŠIMIR IV. A valja ustvrditi da je u suvremenome, dakle živome, hrvatskom imenarstvu isključivo Krešimir.

Izvoran oblik imena bijaše Krěsimirь. Složeno je od imper. *krěsi*, krěsiti — buditi, iskriti i mirь (uspor. scsl. krěsiti). Označuje »onoga koji budi mir, koji iskri mir.« Od glag. krěsiti bio je nastao ijek. oblik krijesiti (zabilježen u XVIII. st.), no u naše vrijeme nije u uporabi (v. Skok: Etimologijski rječnik II.). Opstoji ikavska složenica uskrisiti i iterativ uskrisivati. Iako je iščeznuo glag. uskrijesiti, ostale su imenice krijes i krijesnica. Za potkrepu glag. kresiti i ujedno imena Kresimir dodajem kako je od istoga kor. morfema glag. uskrsnuti (uspor. scsl. vьskrěsiti/vьskrěsnęti).

Dosada se držalo kako je osobno ime Kresimir samo hrvatsko, jer nije nađeno ni u jednoga drugog slavenskog naroda. U svojoj knjizi »Urbari Salzburške nadškofije« na str. 81. Milko Kos bilježi toponim CRESSIMERSTAL (u prijevodu s njemačkoga: Kresimirova dolina). Sterala se u Sevnici kraj Brežica (Sevnica pri Brežicah), u kraju zvanom Poklek. Njezino je postojanje spomenuto 1309. godine, potom još 1322. i 1448. I svaki put u obliku CRESSIMERSTAL. Bit će da je naziv zapisao njemački pisar. Budući da se u njemačkome fonem s izgovara z kada biva u međusamoglasničkome položaju, pisar je ovo izbjegao udvajanjem istoga, tj. ss. Da je kojim slučajem ovdje zaista bio fonem š, tada bi stajao skup *sch*. Prema tome i Slovenci su starinom imali osobno ime Kresimir! Drugi član, dakle -mer mjesto imenice mir, nalazi se u njemačkim imenima te je pisar naše ime »čuo« na svoj njemački način. Starovisokonjemački prid. mēr znači »znamenit«, slavan.

U poljskome su osobna imena složena s pomoću krěsi, krěsiti: Krzes(i)sąd i Krzesislaw, u češkome: Křesislav i Křesomyl. U nas je od njega izved. Kresoje te prezimena Kresojević, Kresoja, Kreso, Kresević, Kresić, Kresović i dr.

Kresimir je starohrvatsko ime. Postupno je nestalo iz upotrebe kao i mnoga druga. Kada su u doba Hrvatskoga preporoda domoljubi počeli nadijevati nacionalna imena, sjetiše se i imena hrvatskoga kralja. Glagol kršiti nije im bio poznat te su uzeli imperativ *kreši*, kresati. Naime on im se sam nudio jer se od izvornika razlikuje tek jednim fonemom: s — š. A valjda su držali kako je Kresimir zapisan klasičnom latinicom gdje je s stajao namjesto š. Ovo je izrazit primjer prostonarodne etimologije po kojoj je od Kresimir postao Krešimir! Nije potrebno ukazivati koliko se oba oblika razlikuju u značenju. (Mimogred pripomenuto, jednaku je sudbinu doživjelo i ime Kazimir. Slož je od imper. *kazi*, kaziti — ništiti, uništavati i mir (uspor. scsl. kaziti). Kazimir je »onaj koji uništava mir«. No kako je i na nj bilo zaboravljeno, kasnije je prvi član uzet kao imper. *kaži*, kazati. Izvorni se oblik susreće na sjeveru, promijenjeni uglavnom uz jadransku obalu.).

Na koncu iskršava pitanje: kako pisati ime hrvatskoga kralja. Odgovor je jasan: KRESIMIR. Kako je ovo iskonski oblik, pravo kraljevo ime (ostavi li se po strani odraz samogl. ě), stoga ga nije opravdano zamjenjivati drugim, a pogotovo ne kada je ovaj mladi i posve drugačijega značenja.

KRŠEVAN. — Jednom je naveden pop Krševan (41.), dva puta biskup Krševan (126, 134.). U nas opstoji i inačica Kreševan koja je češća negoli Krševan, zbog toga bih se opredijelio za nju. K tomu ona je bliža izvorniku. To je grč. Chrysógonos — koji je rođen u zlatu. Slož. od je chrysós — zlato i gónos — porod. U hrvatski je ime ušlo iz dalmato-romanskoga, gdje je doživjelo krupnije glasovne promjene.

Od njega je prezime Grisogono.

KURIJAK. — Muško osobno ime Kurjak zapisano je prvi put 1300. godine (Skok: Etimologijski rječnik, II.), no inačica Kurijak jedino u *Povijesti grada Trogira* (68, 73.). Njegovim je nositeljima osoba što je živjela u prvoj polovici XIV. st. U XV. stoljeću postojalo je prezime Kurjaković, u naše doba pak Kurjak, Kurjakov, Kurjaković, Kurjačić. Ime biva od grč. Kyriakós — gospodar, gospodin. Fonem k > č, ć te se nadijevaju još i Ćirijak, Ćirijak.

Osobno ime Kurijak/Kurjak nije ni u kakvoj svezi s im. kurjak koja označuje vuka.

LOMBRO. — Godine 1272. Lombro Jakovljević bijaše sucem u Trogiru (47.). Ime je od grč. Lamprē. Izvedeno je od prid. lamprós — ugledan, slavan, divan, odličan. Skup pr > br nastao je u venecijanskom narječju, samogl. a > o mogao je biti pogrešno zabilježen, ali je vjerojatnije kako je stvoren jednačenjem a — o > o — o.

MADIJ. — U *Povijesti grada Trogira* tri se puta spominje Madij Varikaša (61, 62, 67.). Obitavao je u Trogiru na početku XIV. stoljeća i vršio videnije dužnosti u gradskoj upravi. Ovo nije prvo potvrđenje dotičnog imena. Poznati je Miho Madijev de Barbezani (1284—1358), splitski kroničar. Posvojni prid. Madijev izved. je od imena Madij.

Ime Madij dolazi od srlat. madius — svibanj. Ovaj pak od lat. maius. U rim. mitologiji Maius je bog prirasta i plodova. Smatra se kako je naziv potekao od *magjos — koji donosi prirast.

MIHOVIL/MIHAJLO. — U Indreisovu djelu našlo je svoje mjesto više Mihovila (Bobetić, Contarini, Chiudi, Cipico, Magić, Priuli, Rosani), ali Mihajlo Amorijski, grčki car (21.). Premda su ovo inačice istog izvornika, prevoditelj je bio sretne ruke što je ovako postupio. Oblik je Mihovil čisto hrvatski, Mihajlo (srednjo)grčki i još nekih jezika.

Mihail/Mihajlo dođe od grč. Machaél < heb. Mikhā'el — Tko je kao Bog. Od Mikhā^h stegnuto od Mikhāyāh — Tko je kao Yahveh (= Bog)? El — Bog. Samoglasnik e > i primljen je iz srednjogrčkog izvora. U obliku Mihajlo prešao je u j.

Mihail je u Hrvata doživio ove promjene: a > o, zatim je skup oi razbijen glasom v (Mihail > Mihovil).

MIRSA. — Njegov je nositelj živio u početku XV. st. u Trogiru, kako se to vidi u idućem odlomku: »Malo poslije ovako prezamašnih šteta, bojeći se također većih, Trogirani su došli do uvjerenja da zakluče mir sa suparničkom splitskom komunom i konačno je bio zaključen instrumentom 15. veljače 1401. Za splitsku su komunu učestvovali nadbiskup za se i nasljednike i u ime ostalih crkava i samostana, te Zuane Marinov i Desa Jakovljevi, sindici; a za trogirsku su komunu bili prisutni biskup Krševan u ime svoje i ostalih crkava samostana, Cega Josip, Pavao Marinov, Mirsa Maurov, Nikola (sin) Petra Makacijeva, sindici« (134.).

U Akademijinu rječniku nije posvjedočeno ime Mirsa. Nalazi se pak MIRŠA s objašnjenjem »muško ime od mila mjesto Miroslav.« Gotovo je sigurno kako se spomenuti trogirski sindik imenovao MIRŠA. Oslanjam se pritom na činjenicu što je sufiksadni morfem -ša veoma čest u tvorbi osobnih imena, muških i ženskih, poglavito odmilica, npr. Balša, Doša, Đuša, Geša. Jakša, Ivša, Ješa, Laša, Lukša, Meša, Neša, Nikša, Pavša, Staša i dr. S pomoću morfema -sa tvori se jedno ili dva imena. I ta su novijega postanja. Stoga bi Maurova trebalo pisati MIRŠA.

MUTIMIR. — Navodi se u osobi hrvatskoga kralja: »Bio se našao u Trogiru Suronja, brat Krešimira ili Mutimira, kralja Hrvatske, da bi izbjegao bratskim progonima« (24.). Najstariji je oblik bio Mętimirъ — onaj koji muti (narušava) mir. Složen je od imper. męti, mętiti — mutiti, narušavati i mirъ. Kasnije je samogl. č > u.

Među starim slovenskim imenima nalazi se Motimira te jednočlani Motak, Motik, polj. Męcimir, Męcisław, rus. Mutižir.

NICELA ili HICELA. — Na str. 24. stoji podatak: »...te je duždu priuštilo radost da za njega vjenča u znak zadovoljstva svoju kćer Nicelu (sic).« U Indeksu osobnih imena na kraju djela prevoditelj bilježi: Nicela (Hicela), zaručnica kralja Stjepana. — Sudeći po više podataka, stvarno je u pitanju ime Hicela. Ime je Hicela nastalo prema lat. muž. Icilius zamjenom od Ilicius. Najvjerojatnije je kako je etrurskoga podrijetla.

PETRAKA. — Naveden je u rečenici: »Nije htjela s razloga Lampridijeve zabrane propustiti stari običaj grada, pa su zato bili poslani s darovima Filip Molin, koji se nalazio na onoj upravi za Republiku (kao) knez, Petrika i Stjepan, braća Cega, i Gaudije Stokin« (85.). Isto ime biva još na 82. strani. Izgleda da se radi o dvojici nositelja toga imena. Oba se podatka odnose na

XIV. stoljeće. Oblik je izveden od osnovnog imena Petar (osn. Petr-) i suf. morfema -aka. Dati oblik nije nigdje drugdje posvjedočen. Podatak donekle iznenađuje jer od istog imena opstoji preko 150 izvedenica.

O značenju v. Pirko.

PIRKO. — Pirko je bio trogirskim knezom u XV. stoljeću. U Akademijinu rječniku pored imena Pirko stoji objasnidba: »ime isto, koje Pijerko (vidi tamo). Dubrovčaninu XV. vijeka Lukareviću bilo je kršteno ime.«

Pijerko je odmilica imena Pijero. Ovo od tal. Piero izved. od Pietro < lat. Petrus < grč. Pétrōs — kamen, hrid. Budući da je Pijerko (uglavnom ime u Dubrovniku) shvaćeno kao ijekavsko, to je ono »poikavljeno« na ikavskome području.

U Bosni su pokraj Tuzle dva sela nazvana Pirkovac, jedno Pirkovci, u okolici grada Sarajeva leži selo Pirkovići. Svi su prozvani po imenu Pirko.

PURKO. — Ime se Purko (zapravo njegov gen. jednine) nalazi na 62. str. Andreisova djela. Izvedeno je od kor. morfema pur-iti, tj. pržiti, peći.

Na str. 54. čita se: »Ova se odluka nije dopala banu Pavlu, te je dne 24. ožujka 1287. poslao kneza Purkiju u Trogir...« Ne može se razabrati je li Purkija ime ili prezime, no sva je prilika kako je izvedeno od imena Purko.

Od imena Purko jest top. Purković blizu Tuzle te prez. Purkarović. A prez. Purkić zabilježeno je još u Dečanskoj hrisovulji.

Ime Purko spada među najstarija hrvatska osobna imena. Kako se vidi u Akademijinu rječniku, godine 1080. unijeto je u jednu latinsku ispravu.

Od kor. pur-iti stvoreno je sadašnje srpsko ime Puriša (od njega pak odmilica Puro, odavle Purko). Usput rečeno, od istoga je korijenjena i im. pura.

RACIMIR. — Prema P. Andreisu bijaše Racimir (str. 20.) hrvatskim vladarem u VII. stoljeću. Budući da kor. morfema nije u slavenskom imenarstvu, niti on što znači, to je posve sigurno da je ime krivo zapisano. Nesumnjivo je pravi oblik Ratimir, slož. od im. rat (ili imper. *rati*, ratiti se — ratovati) — bitka, boj i mir. Ista biva u imenima Ratibor, Ratimil, Ratimir, Ratislav, šeš. Ratibor, Ratimir, Ratislav, polj. Racibor, Racimir, Racislaw.

SARACEN/SARACIN. — Andreis navodi magistra Saracena, kneza od Camorre (107.) i Saracina Dandola (128.). Ispravna su oba oblika; u nas su se ukrstila. Prvi je od lat. Saracenus — Arapin, izved. od arap. šarqiyyūn — istočnjaci. Oblik je Saracin postao od ta.-ven. Saracino. Od njega je prez. Saracinić koje je zabilježeno u Zadru i Ninu u XIV. st. te današnje Sarazin i Saražin.

U imenu Stracimir prvi je član Strac- skrać. od Sracin tal. Saracin. Fonem *t* je umetnut analogijom prema Stratimir.

SATIMIR. — Jedina potvrda ovog imena u čitavoj hrvatskoj i slavenskoj antroponimiji nalazi se u *Povijesti grada Trogira*. Glasi: »Pošto je Racimir umro bez potomstva, naslijedio ga je Satimir, vladar koji je, manje okrutan od prethodnika protiv Kristove vjere, odstupio ponešto od redovnog i zastarjelog običaja da se progoni vjera. Satimira je naslijedio Bundimir...« (20.). Tako Satimir vladaše u VI. stoljeću.

Prvi je član sat- od osnove psl. sꙗto, gdje je ѣ > a. Do zamjene ime je bilo Sꙗtimir. Dotična je osnova već rano bila tvorbenjena. Dokazom je imenica satnik (sat + nik) — glavar stotine vojnika; sudac. Zabilježena je u XI. sto-

ljeću. Od im. satnik stvoren je top. Satnica (jedna u Đakovštini, druga kod Valpova). Akademijin rječnik donosi prezime Satnićić potvrđeno u Lici 1434. i 1487. godine.

Također je u istom Rječniku žen. ime SATA, za koje se veli »jamačno hipok. od Savatija ili kojega sličnog imena.« Nije isključeno kako je Sata od kor. morfema sat-.

SELEMIR. — Ako je istinita Andreisova tvrdnja (str. 19.), Selemir je bio hrvatskim kraljem. Kraljevao bi u VI. st. Istinito je međutim kako je osobno ime Selemir, vezano za možebitnu kraljevu osobu, jedina njegova potvrda u hrvatskome i južnoslavenskom imenarstvu. Selemir je nastao od psl. Selēmīrъ, gdje je samogl. ě > e. Složen je od lok. jed. selě, selo i mirь. U nas je poznat jedino Selimir, svakako mladi oblik. Nalazi se također u makedonskome i bugarskom jeziku. U poljskome ovaj član biva u imenu Siedlewit, a kao drugi član dođe u Dobrosiodł, Nosiodł, Nowosiodł, Wszesiodł. J. Svoboda pretpostavlja češ. Svěsedl i navodi jednočlana: Sedlata, Sedlek, Sedlena (v. Staročeská osobní jména a naše příjmení, 97.). Dakle u polj. i češ. očuvana je stara osnova siodl-/sedl.

Prevoditelj je ispravno postupio što je zadržao izvoran oblik. Nije se poveo za suvremenim Selemir.

SKARON. — Skaron se jedino spominje u *Povijesti grada Trogira*: »... jer su zbog ovih plodova bili ubijeni Tolen Stričević sa Skaronom, njegovim sinom...« (61.). Potom još jednom na idućoj stranici. U Akademijinu je rječniku muž. ime Skaro (od njega i prez. Skarić). Skaro je motiviran prema takvu tjelesnom nedostatku. Držim kako je Skaron isto što i Skaro. U naše je doba nadimak Škare, Škaro, ujedno je i prezime. Od njega je izved. prezime Škarica. Škarić, Škaričić. Skup sk >šk.

SURONJA. — Spominje se kao brat hrvatskih kraljeva Kresimira ili Mutimira (24.). U Akademijinu rječniku potvrđeno je tri puta (godine 1101, 1190, 1194.). S obzirom na vremensku udaljenost između prve i zadnje potvrđene godine postojala su najmanje dva njegova nositelja u XII. stoljeću.

Ime je izvedeno od prid. sur i suf. morfema -onja. Inače je motivirano izgledom, bojom lica i kose (surim, blijedim) njegova nositelja, jednako kao npr. Bjelan, Crnota, Rujka i sl.

Pridjev sur nalazi se samo u južnoslavenskim jezicima. Od njega su bugarska imena: Surčo, Surjo, Suro. Također i naša prezimena: Suričević, Surić, Surijan, Surina, Surjan, Surkić, Surko, Surković.

VILOMERIJ. — O njemu piše: »U ime izvršenja ovog dekreta Trogirani su zahtijevali da udovica i sinovi Vilomerija, Spličanina, prodaju nekoja dobra koja su posjedovali u trogirskom području...« (47.). Živio je u prvoj polovici XIII. stoljeća. Nema nigdje do sada druge potvrde istog imena. Ne nađoh niti njegov talijanski predložak Vilomerio ili Villomerio. Složen je od stvnjenj. willio, willo — volja, želja i mēr — slavan, znamenit.

VULČINA. — Evo potvrde za nj: »Ovo su selo uživali prije 1200. Vulčina, bivši trogirski knez, a poslije njega Petar Humski, koji su od Bele, ugarskog kralja, uživali njegovu investituru« (300.). Oblik je uvećanica (augmentativ) imena Vлкъ. — U naše vrijeme glasi Vučina, čuje se poglavito u Crnogoraca. Od njega je prez. Vučinić.

U slovenskome gradu Blatogradu zabilježeno je ime Volčina 850 godine. VULKAN. — Svećenik Vulkan obitavao je u Šibeniku u XIII. stoljeću. Ovakvo je sigurno zapisan u latinskome spomeniku, izvorno glasi Vl̃k̃ñ, izved. od Vl̃k̃. — Odavna je postao Vukan.

V. još Vulčina.

SVEJOLAD. — Svejolad bi morao biti dalmatinskim kraljem u VI. stoljeću. Budući da ga je naslijedio sin Selemir, to nije dvoumljenja da Svejolad bijaše Hrvatom. Evo potvrde: »Godine 548. Svejolad, kralj Dalmacije, unio je u nju protiv kršćana sva ona progonstva kojima se mogao nadati da će oboriti religiju i vjeru« (19.). Neka bude po strani njegova povijesnost, no već je i na prvi pogled očito kako je ime iskrivljeno. Rastavi li se na sastavnice, dobije se zam. sve i -jolad. Ovaj drugi član (-jolad) nije mogao ništa značiti, on jednostavno upućuje na kor. morfem vlad-ati. Prema tome ime je u prvotnu obliku bilo Svetovladъ. Također prvim članom nije mogla biti zam. sve, jer je ona tada glasila vse, nego je prid. svetъ — svet. Čest je u slaganju slavenskih imena, i to redovito kao prvi član. U nas je Svetodrag, Svetolik, Svetomir, Svetoslav, Svetozar, slov. Svetodraga, Svetogoj, Svetomir, Svetopolk, Svetoslav, Svetožizna, češ. Svatobor, Svatomir, Svatopluk, polj. Świętobor, Świętomir, Świętopelk, Świetosław, bug. Svetovid, Svetolik, Svetozar. Itd.

Svetovlad je dakle usamljen, jedina potvrda u vascijelome slavenskom imenarstvu.

SVETOLIK. — Kako u drugim slavenskim jezicima nema osobnih imena u kojih je drugi član im. lik, Maretić je zaključio da je Svetolik veoma mlado ime (Rad 81, str. 129.). Međutim ono se nalazi u rječniku P. Rittera Vitezovića (tu je Svetolik »slovinski« kralj), u Kačićevu Razgovoru ugodnom također se spominje Svetolik. A P. Andreis piše: »Dalmacija se uzdigla smrću Budimira, koji je bio zakopan u Svetoj Mariji na Klisu, koji je u ono vrijeme bio nazvan Dioklecijanovim gradom, i u istoj crkvi biskupi pomazali za nasljednika Svetolika, koji je živio u kraljevstvu do 700. godine poslije Krista...« (20.). Bilo da je izmišljena ili stvarna osoba, ime Svetolik pada u ranu hrvatsku povijest. Svi su izgledi da Vitezović i Kačić i Andreis spominju istoga nositelja ovog imena. Ako ne ništa drugo, ono legenda nije mlađa od XVII. stoljeća, stoga Svetolik nije veoma mlado ime kako misli Maretić. A sva je prilika kako je ono zaista veoma staro ime. S obzirom na značenje, ime je svetačko: označuje čovjeka sveta lika, izgleda.

TOLEN i TOLJA. — Spominju se u rečenicama: »Prepirke nisu ovdje svršile, jer su zbog ovih plodova bili ubijeni Tolen Stričević...« (61.). »... natjerala je onog biskupa da izopći iz crkve Stanimira, natpapa Sv. Jakova, Tolju, Radoša i Ivana Vianova, popove...« (41.).

Oba oblika donosi Akademijin rječnik i tumači da potječu od osnove imena Tolimir i Tolislav, ali ne kazuje njezino značenje. Dopisao bih k ovomu kako su od iste osnove i stariji oblici Toloje i Toljen. U Poljičkome statutu stoji prezime Tolenović, izvedeno od Tolen. Od nje su i današnja prezimena: Tola, Tolan, Tolanić, Tolas, Tolić, Tolo, Tološ, Tolović, Tolja, Toljan, Toljanić i dr.

U imenima Tolimir i Tolislav prvi je član aorist *toli*, *toliti* — miriti, blažiti, utomiti. U standardnome jeziku jedva da se za nj može naći potvrda. Rjeđe se susreće složen s prijedl. u-, dakle utoliti (žeđ, glad, bol).

Također na 41. str. stoji i osobno ime Tolon. I ono je stvoreno od kor. morfema tol-iti.

ZUANE / ZANE. — Iako su u nas obje inačice u imenskoj službi, zanimljivo je da u tijeku ranijih stoljeća bijaše drugačije, barem prema stanju u *Povijesti grada Trogira*. Tu je Zuan uvijek osobno ime, Zane pak prezime. Nositelja imena Zuane ima preko 20, a sedmorici je prezime Zane.

Izvoran je oblik tal. -ven. Zuan koji biva od lat. Iohannes < grč. Iōchán-nēs < heb. Yōhānān, steg. od Y^ehōhānān, — Bog je milostiv. Složen je od Yō' skrać. od Yahveh — Bog i hānān — milostiv je.

Zane je postao stezanjem od Zuan. Budući da se u venecijskome narječju glas z približno izgovara kao naš ž, to opstoji i oblik Žan (od njega prezime Žanić i Žanko). Promjenom skupa ua > va dobiven je Žvane.

Od imena je Zane prez. Zanić i Zanković, od Zuan pak Zuanić i Zuanović.

Od lat. predložka Iohannes postalo je opće ime Ivan, od grčkoga Jovan.

Našlo se mnogo osobnih imena u Andreisovoj *Povijesti grada Trogira*. Izlučio sam ona nepoznata i manje poznata, no k tomu osobita po bilo čemu. Kao što je i očekivati, različita su po postanju. Hrvatskoga su podrijetla: Bitkula, Bunava, Bondimir (Bundimir), Dabro, Desa, Grubela, Kresimir, Mirša (Mirsa), Mutimir, Purko, Ratimir (Racimir), Satimir, Selemir, Skaron, Suronja, Vulčina, Vulkan, Svetolik, Svetovlad (Svejolad), Tolen i Tolja; grčka su: Jerolim, Krševan, Kurijak, Lombro, Petraka, Pirko; latinska: Blazij/Blaž, Gaudij. Inoćentije, Janij, Madij; talijanska: Kabrijan, Kazoto, Zuane/Zane; hebrejska: Ižep, Mihovil/Mihajlo; arapska: Saracen/Saracin; aramejska: Bartul/Bare (Bire); njemačko: Vilomerij; etrusko: Hicela.

Među navedenima je pojedinačno najviše imena hrvatskoga (praslaven-skoga) postanka. Koliko god su po tome sva skupa različita, imaju zajedničko to što su se u toku niza stoljeća našla na istome prostoru, bila prihvaćena i vršila svoju ulogu. Našom su baštinom. Naravski, pokoja su nadijevana češće, druga rjeđe, neka su pak zabilježena tek jednom. Kako već i mora biti, tuđa su, primljena, glasovno i oblično prilagođena našem jeziku.

Izvire pitanje: kako se na našoj prostornoj vjetrometini moglo održati toliko domaćih imena usprkos jakim činiteljima koji su ih ustrajno uklanjali (sve crkve, tuđinske vlasti, povođenja za vladajućim, inače stranim, slojevima i dr.). A naš je primorski pojas svemu tomu bio izloženiji negoli unutrašnjost. S obzirom na snagu i ustrajnost djelovanja suprotnih sila slavenski se jug pokazao izrazito otpornim. Otpornijim negoli ostala područja, iako te i takve sile nigdje nisu bile toliko jake kao na našem prostranstvu! Odgovor se nalazi u postojanju trajne svijesti naših ljudi o vlastitoj vrijednosti svoga bitka.

Za hrvatsko i općeslavensko imenarstvo posebno su važna imena koja su jedino u nas zabilježena, u datome slučaju u *Povijesti grada Trogira*. To su: Bitkula, Bunava, Grubela, Mirša, Purko, Satimir, Selemir, Skaron, Suronja, Svetovlad. A sasma je sigurno kako je još koje ime zapretano u kakvu starom rukopisu koji čeka marljiva poslenika da ga izvuče na danje svjetlo.

Po načinu tvorbe domaća su imena složena i izvedena. Osam ih je složenih, i to dvočlanih: Bondimir, Kresimir, Mutimir, Ratimir, Satimir, Selemir, Svetolik, Svetovlad. Ostala su izvedena. U većine je prvi član imperativ kojega glagola, drugi je imenica; dvoimeničan je Satimir, pridjevsko-imeniski je Svetolik, pridjevsko-glagolski Svetovlad.

U suvremenom imenarstvu dolaze gotovo svi sufiksadni morfemi s pomoću kojih su stvorena izvedena imena. To su: -a, -aka, -an, -ava, -ela, -en, -ja, -ko, -o, -on, -onja, -ša, -ula. Mrtav je samo -on. Nije dakle izostao morfem -ula (Bitkula). Hrvatski su jezikoslovci tvrdili kako je on romanskoga podrijetla. Maretić je smatrao da je -ul iz rumunjskoga jezika (zapravo postpozitivni član), Skok je zak dokazivao da je iz latinskog, a Jurišić je mislio da je potekao iz talijanskoga. No -ul je praslavenski sufiksadni morfem naslijeđen iz praindoevropskoga jezika (kao što ga je naslijedio i latinski), nalazi se u zapadnoslavenskoj i južnoslavenskoj jezičnoj skupini.

Imena tuđega podrijetla ni po čemu nisu neobična. K nama su prispjela izravno iz latinskoga, talijanskog i grčkog jezika, ostala njihovim posredstvom. Na našemu je tlu stvoren Ižep, Kabrijan, Kazoto, odnosno tuđe su riječi postale osobnim imenima. Ovakav je način stvaranja osobnih imena u nas snažan i u naše vrijeme; dapače jači nego što je bio prije. Razni zemljopisni nazivi, astronomski, biljni, životinjski i drugi nadijevaju se djeci, a pritom ni malo ne smeta činjenica što te riječi nisu izvorno naše. Ostaje otvoreno pitanje gdje je stvoren Vilomerij, u nas ili gdjegd vani, ali je svakako zanimljivo njegovo postojanje, jer nema potvrde da je ikada bio u njemačkome i talijanskom imenarstvu. Barem ih do sada nisam mogao naći. A valja reći da se ovakvi primjeri pojave tu i tamo u starijemu imenarstvu, mlade je njima bogatije.